

De paragrafen Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement en wordt gedefinieerd als de mate waarin de gemeente in staat is onvoorziene tegenvallers op te vangen.

Risicomanagement

Op basis van risicomanagement wil de gemeente inzicht krijgen in de risico's die zij loopt en daarmee eventuele risico's afdekken. Risicomanagement wordt omschreven als het identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden en/of de gevolgen van risico's beheersbaar houdt. Om de risico's inzichtelijk te maken, is het van belang dat er periodiek inzicht is in de omvang, aard en ontwikkeling van de belangrijkste risico's en de risicogebieden. Dit inzicht vormt de eerste aanzet voor concrete beheersmaatregelen. Bewustwording van risico's is een belangrijke stap in het beheersen van deze risico's.

Risico-inventarisatie

Ter voorbereiding op de begroting 2019 is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hierin zijn de risico's van de gemeente in kaart gebracht en beoordeeld. Een deel van de risico's wordt afgedekt door specifieke maatregelen zoals bijvoorbeeld het afsluiten van verzekeringen en het inrichten van de interne controle. Naast de afgedekte risico's, loopt de gemeente ook altijd risico's die niet

(kunnen) worden afgedekt. Om te voorkomen dat er ingrijpende beleidswijzigingen moeten worden doorgevoerd bij het voordoen van niet afgedekte risico's, moet de gemeente over een financiële buffer (beschikbare weerstandscapaciteit³) beschikken. De niet afgedekte risico's worden meegenomen bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij de risico-inventarisatie wordt onderscheid gemaakt tussen algemene risico's en specifieke risico's.

Ratio weerstandsvermogen

Het uitgangspunt is om de impact van de risico's te minimaliseren. Dit betekent dat het weerstandsvermogen ten minste voldoende moet zijn. De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 4 september 2008 besloten een ratio weerstandsvermogen van 1,5 keer het totaal van de geïnventariseerde financiële gevolgen van risico's aan te houden. Met een marge van 10% naar boven en beneden.

Dit komt overeen met het waarderingscijfer B = ruim voldoende (zie de volgende tabel uit nota risicomanagement).

Waardering	Ratio Weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 1,65	Uitstekend
B	1,35 – 1,65	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,35	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

³ De weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de posten onvoorziene, de vrij aanwendbare reserves en de stille reserves.

Risico's

De gemeente Maasdriel hanteert voor de risico-inventarisatie de volgende twee categorieën:

- algemene risico's;
- specifieke gemeente risico's.

De algemene risico's zijn als volgt:

Risico	Beheersmaatregelen	Benodigde weerstandscapaciteit
Algemene risico's Dit betreffen de risico's die samenhangen met onze activiteiten, die aan weinig verandering onderhevig zijn. Om deze risico's te signaleren en te beperken zijn beheersmaatregelen genomen in de processen.	- Voor elk risico wordt een keuze gemaakt uit de volgende beheersmaatregelen: - Verminderen; - Overdragen; - Accepteren.	€ 2.000.000

Risico	Beheersmaatregelen	Benodigde weerstandscapaciteit
1. Wachtgeld bestuurders Wethouders hebben na beëindiging van het wethouderschap recht op wachtgeld. Het risico doet zich voor op het moment van een collegecrisis.	- Voor huidige wachtgeld is inmiddels een voorziening gevormd voor de verplichting die jaarlijks geactualiseerd wordt. Een andere beheersmaatregel is actieve re-integratie van oud-wethouders.	€ 300.000
2. Planschade Wijzigingen van bestemmingsplannen kunnen leiden tot een verhoogd risico op planschade. Het betreffen juridische kosten die gemoeid zijn met de afwikkeling van verzoeken om tegemoetkoming in de planschade. Risico doet zich voor op het moment dat planschadeclaims niet op exploitanten/derden kunnen worden afgewenteld. Gezien de beheersmaatregelen betreffen het vooral planschadeclaims die voortkomen uit plannen uit het verleden.	- Het uitvoeren van een risico-analyse voorafgaand aan een project en het opnemen van de geraamde kosten in de desbetreffende exploitatie; - De voorbereiding van bestemmingsplannen wordt voor aangekondigd. Hierdoor worden planologische wijzigingen eerder 'voorzienbaar' en wordt de kans op geslaagde planschadeclaims verkleind; - Het opnemen van afwentelingsovereenkomsten in af te sluiten contracten met derden, in het geval van anterieure overeenkomsten worden hier ook de externe deskundigheidskosten opgenomen.	€ 200.000
3. Risicoscenario's grondbeleid Op basis van actuele berekeningen van de grondexploitaties en waardering strategische gronden is een voorziening gevormd van 1,28 miljoen. De berekeningen van de BIE zijn gebaseerd op verschillende scenario's. In het slechtste scenario is rekening gehouden dat alle exploitaties een vertraging hebben van vijf jaren. Het verschil tussen de voorziening zoals opgenomen in de jaarrekening en de benodigde voorziening op basis van het slechtste scenario hebben we opgenomen in deze paragraaf.	- Verstrekken startersleningen (volkshuisvestingsfonds); - Nagaan bij welke gronden nog sprake is van opbrengstpotentieel (stille reserves); - Via herijking bestaande en nieuwe plangebieden optimaliseren; - Een beleid opstellen om (collectief) particulier opdrachtgeverschap te stimuleren.	€ 1.370.000

Risico	Beheersmaatregelen	Benodigde weerstandscapaciteit
<p>4. Jeugdzorg/WMO</p> <p>De belangrijkste financiële risico's zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Onvoldoende budget om benodigde zorgaanbod te realiseren. Benodigde zorginnovatie – met behoud van kwaliteit en voldoende aanbod – die nodig is om efficiencykorting van het Rijk te halen, wordt niet gerealiseerd of blijkt niet mogelijk; - Grotere zorgvraag dan waarmee rekening is gehouden; - Herverdeeleffect objectief verdeelmodel; - Invoering WMO-abonnementstarief; - Crisisplaatsingen jeugd. 	<ul style="list-style-type: none"> - (Boven)regionale contractering voor de zorgaanbieders; - Ontwikkeling zorginnovatie; - Aanpassing beleidsuitgangspunten. 	€ 1.000.000
<p>5. Claims van derden</p> <p>De polisvoorwaarden van de aansprakelijkheids-verzekering sluiten een aantal zaken uit. Onder andere claims ten gevolge van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toezeggingen en gewekte verwachtingen; - Termijnoverschrijding; - Niet nakoming van contracten; - Nadeelcompensatie; - Aanbestedingen; - Oneerlijke concurrentie; - Wet Markt en Overheid. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor preventie en het voorkomen van schade; - Verzekeringsportefeuille periodiek doorlichten. 	€ 1.700.000
<p>6. Afdekken Vlagheide Schijndel</p> <p>Vanuit voormalig Stadsgewest Den Bosch en de provincie Noord-Brabant is een voorziening gevormd van €155.000 om het geprognostiseerde tekort die de gemeente in 2021 zal moeten betalen voor het afdekken van de voormalige stortplaats De Vlagheide te Schijndel.</p> <p>Het grootste onvoorziene risico betreft het voornemen tot aanpassing van de rekenrente door de provincie. De rekenrente bedraagt in de huidige berekening 5,0%. Een verlaging van één procentpunt betekent een last ter hoogte van € 196.000 voor de gemeente Maasdriel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aandacht voor berekening toekomstige lasten en het t.z.t. vormen van een voorziening. 	€ 400.000
<p>7. Vennootschapsbelasting</p> <p>Uitwerking grondexploitaties heeft plaatsgevonden samen met Baker Tilly Berk Belastingadviseurs (BTB). Over de fiscale behandeling van grondexploitaties is meer duidelijk geworden. Op basis hiervan heeft BTB een model gemaakt ter bepaling van de openingsbalans en voor de jaarlijkse bepaling van de fiscale winst. Hieruit komt een Vpb-last van maximaal € 20.000 per jaar.</p>		€ 20.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit		€ 6.990.000

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Maasdriel bestaat uit:

- *Algemene reserve*
De algemene reserve wordt gebruikt voor het opvangen van risico's in algemene zin. De algemene reserve is vrij aanwendbaar;
- *Reserve bouwgrondexploitatie*
De reserve bouwgrondexploitatie is een vrij aanwendbare bestemmingsreserve die tot de weerstandscapaciteit wordt gerekend;
- *Reserve sociaal domein*
De reserve sociaal domein is een vrij aanwendbare bestemmingsreserve die tot de weerstandscapaciteit wordt gerekend;

- *Reserve nieuw beleid*
In de reserve nieuw beleid wordt tevens een gedeelte van de opbrengsten precario gestort. Een deel van de opbrengsten precario betreft middelen waartegen een hoger beroep loopt. Het deel waarvoor nog hoger beroep loopt, wordt niet meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen;
- *Stille reserves*
De stille reserve, bestaande uit gronden zonder boekwaarde, wordt meegenomen bij de beoordeling van de weerstandscapaciteit. Om de weerstandscapaciteit op niveau te houden wordt de winst bij de verkoop van deze gronden toegevoegd aan de reserves.

Reserves	Stand per 01-01-2019
Algemene reserve	5.670.000
Reserve bouwgrondexploitatie	2.180.000
Reserve Sociaal Domein	647.000
Stille reserves	2.900.000
Reserve nieuw beleid	13.419.000
Resultaat (inclusief onvoorzien)	2.406.000
Correctie precario	-4.398.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	22.824.000

Weerstandsvermogen

Het is van belang te weten of sprake is van een toereikend weerstandsvermogen. Als het risicoprofiel bekend is, kan een relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare

weerstandscapaciteit. De berekeningswijze van de ratio weerstandsvermogen op basis van een gegeven zekerheidspercentage is als volgt:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

	Begroting 2018	Begroting 2019
Beschikbare weerstandscapaciteit inclusief stille reserves	19.091.000	22.824.000
Beschikbare weerstandscapaciteit exclusief stille reserves	16.191.000	19.924.000
Minimaal benodigde weerstandscapaciteit conform ratio 1,65	10.593.000	11.534.000
Saldo vrije deel weerstandscapaciteit	5.598.000	8.390.000

	Begroting 2018	Begroting 2019
Weerstandsvermogen inclusief stille reserves	2,97	3,26
Weerstandsvermogen exclusief stille reserves	2,52	2,85

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risico-inventarisatie voortvloeit, zetten we af tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van

die berekening vormt het weerstandsvermogen. **De ratio weerstandsvermogen is groter dan 1,65.**

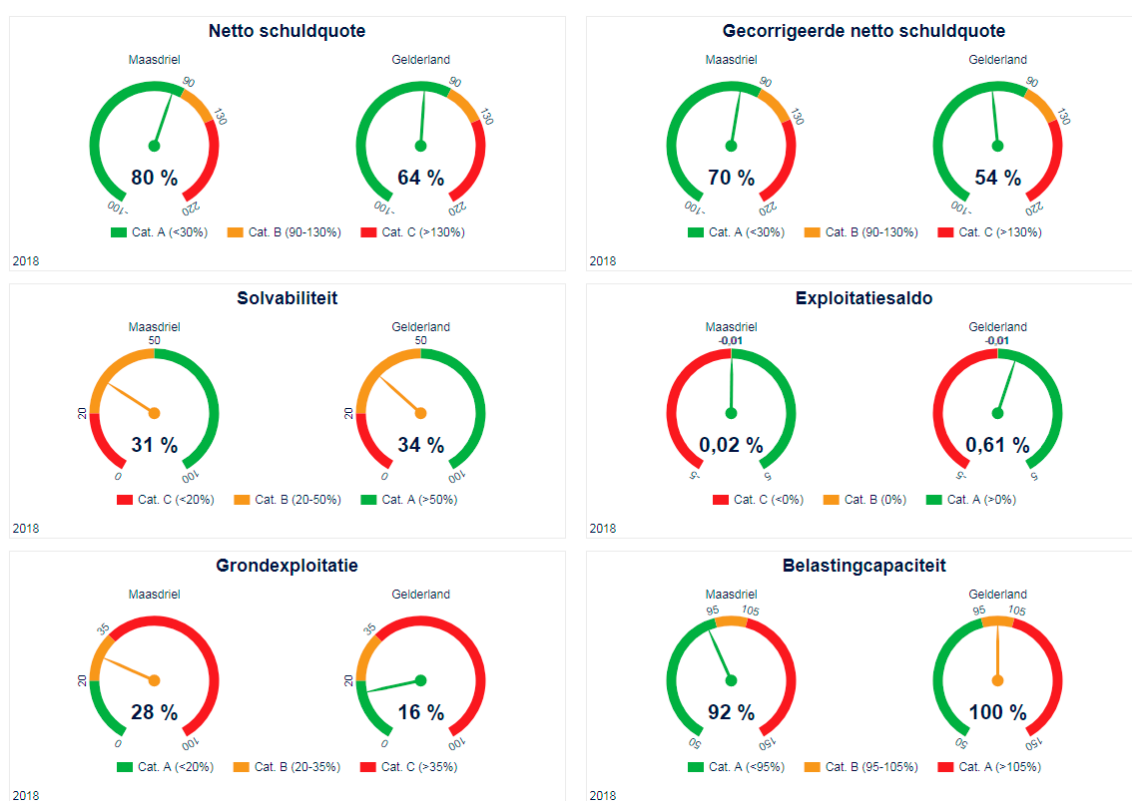
Financiële kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat gemeenten vijf financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarrekening. In een ministeriële regeling is voor alle gemeenten een uniforme berekening van deze kengetallen opgenomen. De invoering van de kengetallen is bedoeld om de gemeenteraad meer inzicht te geven in de financiële

positie van de gemeente en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te bevorderen. De kengetallen worden geanalyseerd ten opzichte van de door de provincie Gelderland vastgestelde normenwaarden, waaraan een categorisering is gekoppeld. Categorie A wordt bestempeld als het minst risicovol en categorie C het meest.

Vergelijking met andere gemeenten van vergelijkbare omvang

De vergelijking met andere gemeenten in de provincie Gelderland laat voor de cijfers van de primitieve begroting 2018 het volgende beeld zien:

Meerjarenperspectief

De jaarrekening 2017 en de meerjarenbegroting 2018-2022 leveren de volgende kengetallen op.

	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	50,50%	77,00%	61,30%	55,70%	58,50%	53,80%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	42,70%	67,50%	55,70%	51,10%	54,40%	49,90%
Solvabiliteitsratio	34,10%	30,80%	36,60%	39,00%	40,60%	43,80%
Structurele exploitatieruimte	2,70%	2,30%	0,20%	0,80%	0,90%	1,00%
Grondexploitatie	26,80%	26,60%	19,80%	16,20%	19,90%	14,10%
Belastingcapaciteit	90,80%	94,80%	96,30%	96,60%	96,90%	96,90%

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De netto schuldquote wordt berekend inclusief en exclusief uitgezette leningen aan derden. Hierdoor wordt duidelijk wat het aandeel is van de verstrekte leningen in de exploitatie.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is de verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserve) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Uit het meerjarenperspectief blijkt dat de vermogenspositie elk jaar verbetert. Dit komt door de structurele reserveringen van rente en de precarioheffing.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele

stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten en dat uit te drukken in een percentage.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondexploitaties zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting. Daarna wordt het de uitkomst uitgedrukt in een percentage.

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit is de verhouding tussen de woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. In de woonlasten worden de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing meegenomen.

Onderlinge verhouding kengetallen

